

MAGYAR IZRAEL

AZ ORSZÁGOS RABBIEGYESÜLET KÖZLÖNYE.

Szerkeszti **Dr. NEUMANN EDE.**

Megjelenik július és augusztus kivételével havonként egyszer.

Előfizetési ára évi 6 korona. Az egyesület tagjai a tagsági díj fejében kapják. A kéziratok és előfizetési díjak a szerkesztőhöz küldendők.

A rabbi tevékenysége a hitközség igazgatásában.

A papi tevékenységről gyülekezeteinkben kialakult felfogás szűkre szabta a rabbi hivatásos munkáinak körét. *Tanítói* vagyunk hiveinknek. Tanítunk a templomban és az iskolában. Papi funkcióink alig lépnek ki az *oktatás* medréből. A mit más felekezetek lelkipásztorkodásnak neveznek, tudatosan csak most kezd nálunk fejlődni, szociális munkásságunk rendkívül csekély, a hitközségek ügyeinek intézésében pedig éppen nincs részünk.

Ha a *kényelem* szempontja vezérelne bennünket, ha tevékenységünket az az igyekvés irányítaná, hogy kötelességeinkkel minél *könnyebben* végezzünk, hogy mennél több időt és erőt fordíthassunk önművelésre, tudományos működésre, avagy hivatásunkkal össze nem függő társadalmi, politikai és egyéb hasonló munkásságra, ennek az állapotnak csak örülhetnénk és meg kellene gátolnunk minden kísérletet, mely annak megváltoztatását célozza.

Mennyi terhes, kellemetlen, gyakran lélekölő munkával kell protestáns lelkésztársainknak bajlódniok. A gyülekezet minden apró-cseprő ügye az övék. A legkényesebb és legkinosabb anyagi kérdésekkel is nekik kell foglalkozniok. Azok a szellemi munkák, melyek legjobban vonzzák a papot és lelkének a legnagyobb gyönyört nyújtják, gyakran háttérbe szorulnak, mert oly dolgok kötik le őket, a melyek a tulajdonképpeni lelkészi hivatástól igen távol állanak. Nem irigylendő-e a mi helyzetünk, nem szolgált-e rá a zsidó papságnak hálás elismerésére az a körülmény, hogy hitközségeink csakis a legeslegszorosabban vett lelkészi funkciókat juttatják nekünk, hogy fel vagyunk mentve az oly munkák alól, a melyek más felekezeteknél papi közreműködés nélkül nem képzelhetők és a lelkészi hivatásnak épp oly szükséges és fontos alkotórészét teszik, mint nálunk a predikáció, a házasságok esete vagy a hitoktatás? Nem kárpótolja-e nélkülözéseikért kicsiny gyülekezetekben sáfárkodó kartársainkat szabad idejük bősége, nem emeli-e magasra tekintélyüket, hogy a hitközségek vajmi ritkán és nagyon csekély mértékben veszik igénybe munkájukat, nem gyengéd figyelem-e, hogy meg vagyunk kímélve azoktól az eszmeváltásoktól, a melyektől tanácsstermeink oly gyakran hangosak és a melyek nagyon sok esetben a vita hevében találkozókat azon

túl is szembe állítják egymással, elhidegülést, ellenérzést keltenek és visszás helyzeteket teremtenek?

És mégsem lehetünk megelégedve az uralkodó állapottal. Még pedig azért nem, mert a felekezet érdeke követeli, hogy ne csak névleg, hanem valósággal *lelki vezérei* legyünk gyülekezeteinknek. Ilyenek pedig nem lehetünk akkor, ha tevékenységünk tanításra szoritkozik.

Hozzuk tisztába a dolgot. Nem akarunk félreértetni. Távól vagyunk attól az ambiciótól, hogy *uralkodjunk*. Zsidó hierarchiától nem kell tartani. A kik szegénységben élnek, a kik küzködnek és nélkülöznek, a kiknek híveik adják szűk kenyerüket, a kiknek családról kell gondoskodniok, gyermekeket nevelniök, ellátniök, a kik tehát a gyülekezet jóakarátára vannak utalva, a kiknek egyéni érdeke azt parancsolja, hogy legalább tisztos legyen az a szegénység, a mely osztályrészük és hogy mennél szorosabb legyen a kötelék, a mely híveikhez fűzi őket, azok nem gondolhatnak arra, hogy uralkodjanak. Néhány havi működés elég az ilyen hajlamok végleges elnyomására. A ki azzal a vágygyal lép híveinek körébe, hogy uralkodjék, azt az első kudarcok alaposan kigyógyítják ebből a beteges állapotból.

Tehát nem akarunk uralkodni. Semmiféle hierarchia nem kápráztatja szemünket. Fényre és hatalomra nem vágyódunk. A kinek ilyen óhajai és céljai vannak, más pályákon keresse azok megvalósulását. A tekintélyből is csak annyit kérünk, a mennyire igényt tarthat az, a ki becsületes igyekezettel, hűséggel, odaadással, buzgalommal és anyagi sikerekre való remény nélkül szolgálja a legmagasabb ideálokat, a kinek egész életét az a törekvés irányítja, hogy mennél jobban töltse be hivatását, a ki minden munkáját és egész tudását annak szenteli és a ki a jellem tisztaságát, feddhetetlenségét, gáncstalanságát nem áldozza fel soha, semmiért e világon.

De ha uralkodni nem akarunk is, ha mentek vagyunk is a hatalomra való minden vágytól, arról nem lehet és nem szabad lemondanunk, hogy *lelki vezérei* legyünk gyülekezeteinknek. Vezéreik a vallásos és hitközségi élet egész mezején. Ez jogunk és kötelességünk. Hívatva vagyunk erre, mert a hitélet érdekei mégis csak a mi szivünkhöz állanak legközelebb, mert a vallás intézményeinek megszilárdítása és gyarapítása *minden* iparkodásunk tartalma, mert a mi *szakadatlan* figyelmünk és tanulmányaink tárgya az, a mi iránt leglelkesebb híveink is csak a körülményeiktől, hivatásuktól megengedett mértékben érdeklődhetnek.

A vallás hivatásos szolgálói a vallásos élet hivatott vezérei is. Nem úgy értjük, hogy gyülekezeteink a rabbi kezébe tegyék le ügyeik intézését, hogy szavának a tanácsteremben feltétlenül rendeljék alá magukat, még nem kívánjuk számára azt az előkelő helyet, melyet a protestáns felekezetek a lelkésznek biztosítanak,*) de azt hisszük, hogy a felekezet és minden egyes gyülekezet

*) A magyarországi ág. hitv. evang. keresztyén egyház alkotmánya. 58. §. Az egyházközségi elnökség az egyházközségi felügyelőből és lelkészből áll, a kik egyenlő joggal és felelősséggel kormányozzák és képviselik az egyházközséget, és annak összes ügyeit egyetértőleg intézik. — 62. §. A lelkész az egyházközségnek *egyik kormányzója*, a lelkiekben gondozója és a lelkészi hivatal vezetője.

fontos érdekeinek nagy kára nélkül felvilágosító, utbaigazító, irányító szavát nem lehet mellőzni ott, a hol a vallás szolgálatára hivatott intézményekről van szó. Hogyan vezérelje a lelkeket, ha a hitközség életébe mélyen bele-vágó kérdéseket az ő véleményének meghallgatása nélkül döntenek el? Vigye-e a szószerkekre az előjárók tanácskozásainak tárgyait? Ott adja-e elő érveit és ellenérveit, a hol a vallás eszméinek hirdetője, a hivek nevelője-ként áll, a hol megcáfolni nem lehet és a hol éppen azokkal találkozik a legritkábban, a kik az ügyek élén állanak? Vagy forduljon-e a hivek ösz-szességéhez pásztorlevélben, avagy a közgyűlési teremben, midőn az előjá-róság az ő felfogása szerint tévedett, legnemesebb szándékainak dacára, az ügy kellő ismeretének vagy mérlegelésének hijában helytelen határozatot hozott?

Nem lehet bizni abban, hogy az előjáróság oly ügyben, a melyben a lelkész szakvéleménye kell, hogy mértékadó legyen, mindig ki fogja kérni ítéletét, hogy a hitközség egyházi képviselője és előjárósága között ugy fog alakulni a viszony, hogy az utóbbinak intézkedései mindig magukon fogják hordani a lelkészszel való teljes harmóniának bélyegét, mulhatatlanul szük-séges tehát, hogy addig is, míg a gyülekezetek szervezete megfelelő módon át nem idomul, a rabbi foglalja el az őt megillető helyet az előjáróságban, részt vegyen annak összes tanácskozásaiban és véleményt nyilvánítson, vala-hányszor annak szükségét látja.

Nincs a gyülekezetnek komoly ügye, mely ne volna egyszersmind a lelkészé is. A hitközségi élet egyes köreiben (kultusz és iskola) őt illeti meg a vezetés, a többiekben pedig együtt kell munkálkodnia a gyülekezet többi vezérfér-fiaival.

Nem állásának tekintélye, hanem a vallás és a hivek érdeke kívánja ezt. Nem kérünk oly tekintélyből, mely csupán csak az elvállalt tisztségnek alapjain épül fel. Érje be mindenki azzal a megbecsüléssel, a melyet egyéni-ségének és munkájának értékével vív ki magának. De jogunkban van igényt tartani arra, hogy megszorítás nélkül teljesithessük *kötelességeinket* azzal az ügygyel szemben, a melynek egész életünket és erőnket szenteljük.

Teljes tudatában vagyunk annak, hogy hatáskörünk szélesbedésével fo-kozódtott felelősség és komoly, gyakran súlyos feladatok hárulnak majd reánk, de urai is leszünk az új kötelességeknek és azoknak buzgó teljesítése még szorosabbra fogja fűzni a köteléket, mely a lelkészt hiveihez kapcsolja.

Egyházi törvények a magyarországi református egyházban. — 143. §. A lelkész köte-lességei. C) Az egyházkormányzás és iskolaigazgatás körében: a) az egyházközség anyagi és szellemi vezetése; b) felügyelet az iskolákra s különösen a vallás- és énektanításra. A hol ál-landó vallás-tanító lelkész nincs, a felsőbb leányiskolában és a polgári iskolákban a vallástani-tást a lelkész személyesen teljesíti; c) az egyházi anyakönyvek vezetése, valamint az 1894. XXXIII. törvénycikk életbelépte előtt vezetett felekezeti anyakönyvek kezelése és ezekből köz-hitelességű kivonatoknak az eddigi módozatok mellett kiszolgáltatása; . . . e) a lelkészek az egyházi és vallásos ügyekben egyedül saját egyházi hatóságuktól függenek. . . .

Rabbiképzés.

A Makabeusok emléknapi egyikén szürkés-kék fedelű füzetet hozott a posta, a budapesti országos rabbiképző-intézet értesítőjét az elmúlt tanévről. Szives örömmel fogadtuk, mint kedves, régi ismerősünket, mely eddig mindig új tudományos értekezést adott, de mikor a tananyag felsorolására került a sor, mindig azt a jó néhajt mondta el, melyben nekünk, az intézet egykori tanítványainak szintén részünk volt valaha. Ez pedig oly jól esett nekünk, immár deresedő fejű embereknek, kik hálával s önérettel valljuk magunkat a budapesti rabbiképző növendékeinek. Az emlékezés holdvilágánál visszafelé tekintve ugyanis kellemes tudat volt, hogy a múlt és jelen között megvan a szoros kapcsolat, hogy mióta elhagytuk az intézet falait, ott a tantárgyakban semmi se változott, hogy minden úgy maradt, mint a hogy ifjuságunk boldog, komoly s dévaj szakában volt, mikor ábrándoztunk, lelkesedtünk, dolgoztunk, szegénységgel birkóztunk. A tárgyakhoz nem nyult az idő, de fájdalom, azokhoz, a kik oly szeretettel, kötelességtudással adták elő azokat, mint mostani kartársaik.

Az idej értesítő már nem halad elődei nyomában, hanem meglepetéssel szolgál avval a közlésével, hogy jelenleg olyat is tanulnak a rabbiképzőben, a mi, sajnos, nem jutott ki nekünk, a mi időnkben: edzik a szervezetet, súlyokkal, karfával mozgásba hozzák a vért, kifeszítik a test tartását. Áldja meg az Isten azokat, az érző embereket, a kik arra gondoltak, hogy a vastos könyvek mellett való elmélkedéstől meggörcbült vállakat kiegyenesítsék, a tornát végre bevigyék a papnövendékek közé. De kár, hogy ezt az ujitást már nem előbb létesítették, legalább huszonöt évvel ezelőtt.

A testgyakorlat meghonosítása arra mutat, hogy a modern idő követelményei mindinkább érvényre emelkednek a szemináriumokban. A fejlődés előjeleit látjuk, friss, praktikus áramlat bevonulását. És ez nem csökkenti majd az intézet tekintélyét, hanem fokozni fogja azt, az újabb rabbinemzedék meg hálás lesz érte.

Hogy a fejlődést milyen irányban gondolom, az alábbiakban mondom el.

A budapesti országos rabbiképző hasonmása a boroszlóinak. Kétségtelen, hogy ez utóbbit méltó volt követni, de az szintén bizonyos, hogy az utánzás némely tekintetben nem vált a növendékek előnyére. A német rabbiképzőből kikerült papok ugyanis városokban kaptak alkalmazást, hol volt és van nagy kultúra, hol a szerzett tudományt értékesíteni lehet, megértik és méltányolják; hol a készség tökéletesítésére a tudományos élet könnyű szerrel ráutalja a papot. Ez volt az oka, hogy Németországban tudósoknak nevelték a szemináriumokban a fiatalságot és az egyetemi képzettséget is megkövetelték tőle; mivel számoltak a közönség igényeivel és azzal, hogy pap, csak akarnia kell, tovább folytathatja a megkezdett szellemi munkát. Németországban, a tudósok országában, a pap állása és egyénisége tiszteletét úgy öregbitheti, ha tudós. Nálunk azonban hogy áll a dolog? Néhányat kivéve

a mi papjaink vidéken töltenek be állásokat: városokban, mezővárosokban, faluban-, de hogy a mi vidéki városaink — tisztelet a kevés kivételnek — a szó teljes értelmében vett kultura tekintetében faluk, tudja mindenki, kit sorsa a provinciához köt. Nálunk 40—50000 lakost számláló hely tudományos élet dolgában meg sem közelíti a tíz ezer lakossal bíró német várost. Elképzelhető tehát, mennyire elfanyarodik a legtöbb magyar rabbi lelke, kit tudósnek neveltek, de tudománya érvényesítésére működési helyén nincs alkalom, továbbképzésre módot nem talál, mert gazdag könyvtárak hiányában munkák vásárlását nem engedi meg amugy is szűk jövedelme. Vidéki magyar rabbi számára költséges uri passzio a tudománykedvelés, ha a körülmények még nem oltották ki belőle ezt a hajlamot. Ennek a hajlamnak csökkenéséhez, néha eltüntetéséhez pedig egyenesen hozzájárul az a kiábrándító tudat, hogy nálunk nemcsak a közönség, hanem még a tudományosság legfelsőbb fórumai se méltatják mindig az önzetlen, sikeres, nagy arányu tudományos munkásságot.

Félre értene, a ki soraimból azt olvasná ki, hogy a magyar rabbi ne álljon közönsége intelligentiájának szivonala fölött. Ilyesmire távolról se gondolok, hanem igenis arra, hogy ne tudósnek neveljék, hanem érzésben, modorban, értelemben kiválóan művelt, uri gondolkodásu pappá, a kit emellett úgy neveljenek, hogy a kapott irányítás fonálán kellemesen érezze magát és a maga érdekeit is megtalálja abban a milieuban, melyet majd elfoglal. Protestáns papnöveldek értesítői fekszenek előttem, melyekből úgy látom, hogy a növendékeket elvezetik méhészet, gazdasági ágak tanulmányozására. A magyar rabbi azonban kispap korában ilyesmiről soha se hall, ilyesmit nem lát, a mi a vallás, vallásgyakorlat és tudomány keretébe nem tartozik, az kívül esik látókörén. Hogy rabbiképzőnkben a zsidó vallásos érzésre és a vallásgyakorlatra nagy súlyt helyeznek, természetes, az azonban fölösleges, hogy leendő életviszonyait figyelmen kívül hagyva, a növendék tudományokkal való tulzott foglalkozását szintén előtérbe állítják. Azt mondhatná valaki erre, hogy a zsidó hivek nem néznék jó szemmel, ha a rabbi egyebet tesz, mint, hogy tanul. Meggyőződése, hogy ezt a felfogást, vagy a rabbiknak azt az erényét, hogy könyvmolyok, nem más fejlesztette ki, mint, hogy a rabbiknak nem volt földjük. Eleink a XVIII. században nem botránkoztak meg az olyan rabbikon, kik, mint a conscriptiók tanusítják, hivataluk elfoglalása után is kereskedést és némi állattenyésztést üztek; és a mai hitközségek se fognak elszörnyülni, ha a rabbi földet művel, gazdaságot tart. Ha a rabbi nevelésénél nem csupán a vallásos érzésre és a tudomány-gyarápításra fektetik majd a súlyt, hanem érdeklődését felébresztik a hivatásával összeférő mezőgazdaság iránt is, a rabbik majdan arra fognak törekedni, hogy hitközségeik — a melyek, valljuk be, megbecsülik a jó papot és szívesen áldoznak érte — beneficiumképp fekvőségeket vásároljanak számukra. És, ha a rabbi szabad idejében kertészkedik, gazdálkodik, majorsága után néz, nemcsak tetemes jövedelmet lát ebből, hanem, megszeretve telkét, mely

magához csatolja, lassanként megszűnik az az állapot, hogy mivel ritkán van, a mi a papot működési helyéhez szorosán odaköthetné, egyes rabbik minden ötödik holdtöltekor a posta jövedelmét növelik pályázati leveleikkel.

A pap, anélkül, hogy tudós, kitűnő lelképásztora lehet hitközségének. De, ha manapság a vallási ismeretek mellett valamely tudományszakra szüksége van a rabbinak, úgy ez az a disciplina, mely a rabbiképzőben még nem honosodott meg, de a melyet katolikus és protestáns papnöveldekben már előadnak: a sociológia és a sociális munkálkodás ismertetése. Ha a pap a vezetésére bizottaknak gondos tanácsadója, a társadalmi tevékenység dolgos osztályosa, ha a modern élet hullámverésének nemcsak tétlen szemlélője, hanem irányítója is akar lenni, akkor okvetlenül szüksége van, hogy vallása eszméinek fényénél ismerkedjék meg a társadalmi organisatio és mozgalom kérdéseivel a sociologia révén, mely már azért is érdekelheti, mert hisz ez kutatásaival felöleli az emberi szellem megnyilvánulásainak összes tereit.

A sociológia mellett a rabbiképző tananyagában ott szeretnők látni: a zsidó etikát. Kell, hogy a rabbi, a ki a középiskola felső osztályaiban előadja a zsidó erkölcsant és a szószékről a zsidó etikát prédikálja, tanulmányi éveiben mint különálló szaktárggyal foglalkozzék ezzel. Talmud, szertartáskönyv, szentírásmagyarázat, történet, vallásbölcsezet, predikálás, mind fontos tárgy a rabbiképzőben, de jelentőségben versenyzik velük: a zsidó ethika.

A rabbiképzés előnye lenne, ha a rabbiképző alsó tanfolyamát egy osztálylyal kevesbíténék. Mert, vagy elvégzett valaki négy középiskolai osztályt és megállja sikeresen a felvételi vizsgát, akkor kell, hogy négy év után érettségizzék; vagy pedig nem végzett négy középiskolai osztályt, vagy a felvételi egzámenen nem ütötte meg a mértéket, akkor egyáltalán nem bocsájtható a rabbiképző alsó tanfolyamára. Négy középiskolai osztályt elvégezni, felvétetni az alsó tanfolyamra és azután csak öt év után maturálni: fölösleges, időrabló és egyben nem emberséges, ha tekintetbe vesszük, hogy jobbára szegény fiukat sujt a tanulmányi idő meghosszabbításával járó létfenntartási küzdelem. Sokkal célszerűbb lenne, ha e helyett egy évvel a felső tanfolyamot hosszabbítanák meg és hogy ezen évet a növendék vidéken, vagy a fővárosban segédlelkészkedésre, praxis megszerzésre fordítsa. Ügyvédtől, orvostól megkövetelik a gyakorlatot és éppen a rabbi foglaljon el felelősségteljes állást a nélkül, hogy bebizonyítaná, hogy praxisra szert tett? Pastorele előadása üdvös lenne a felső tanfolyamon, de még sokkal eredményesebb ennél az egy évi gyakorlat, mely nélkül a jelölt rabbiképesítő vizsgára nem bocsájthatnák.

Az alsó tanfolyam tananyagát ki kellene bővíteni a francia és angol nyelvvel. A ki jelenleg számot tart a művelt ember elnevezésre, igyekszik, hogy e két nyelv birtokába jusson. Több főgymnasiumban a nem kötelező tárgyak közé felvették e két nyelvet, miért ne történjék hasonló eljárás a rabbiképzőben?

A rabbiképző alatt gondviselészerűen az országos izraelita tanítóképző

és a gyakorló elemi iskola helyiségei vannak. Ez utóbbiakat alkalmasan kellene felhasználni arra, hogy a rabbinövendékek a hittan módszeres előadását a gyakorló iskolában hallgassák és megpróbálják. A középiskolában, néhol az elemi iskolában a rabbi kötelessége a hittant tanítani — még ott is kötelességül kellene ezt tartani, hol nem kötelezik rá — már pedig az eredményes oktatáshoz methodus és gyakorlat kell, minek elsajátítására önként kínálkozik a tanítóképző közelsége.

Se a budapesti, se a külföldi rabbiszemináriumokban nem értéklik kellően a zsinagógai éneket, a felsőtanfolyamon egyáltalán nem tanítják. Felekezetünkben abnormális állapot, hogy a pap a templomban csak prédikál, de elő nem imádkozik. Pápa, érsek, püspök, plebános, protestáns püspök, esperes, lelkész előimádkozik, énekel, holott nálunk az istentisztelet pap nélkül is végezhető. Ezért hajdani papjaink hibásak, mert az előimádkozást az engesztelőnap neilót kivéve, nem tartották méltóságukhoz illőnek. A chászideus és a reform-hitközségi rabbik már másként járnak el, ezek nemcsak a lelkeket, hanem az istentiszteletet is vezetik. Istentiszteletünk történeti fejlődése a templomban dualismust teremtett, külön kántori és külön papi működést. Az istentisztelet azonban újra a rabbi tevékenységében összpontosulhatna, ha a zsinagógai éneket már növendékkorában felkarolja és úgy intézi — mint a hogy más felekezetüeknél történik — hogy a kántor énekkel, zenével kíséresse a rabbi előimádkozását.

Nem kicsinylendő ujtás lenne az is, hogy a rabbinövendék összes tanulmányait kizárólag a szemináriumban végezze, nem pedig az egyetemen is. Hogy a szellemi, lelki erő ilyen egységes vezetése mily haszonnal járna, fölösleges bizonyítani és azt se kellene megemlíteni, hogy ezáltal az önfentartásra mennyi időt nyerhetne a szegény rabbinövendék. Természetesen, ha valakit igyekezete, képessége arra ösztönözne, hogy az egyetemen is beiratkozzék, az csak a rabbiszeminárium bevégezése után tehetné ezt. Vannak protestáns lelkészek, katolikus papok, kik szintén így cselekednek. Nálunk jelenleg az a divat, még pedig elég rossz, hogy a rabbihivatalba már mint doktorok lépünk, nem pedig a rabbisztségek elfoglalása után, évek múltán igyekszünk doktorságra. De egyáltalán minek a doktorság? Hány egyetemet végzett tanár van, ki jól érzi magát nélküle és eszébe se jut, hogy hiuság kedvéért utána törtessen. Azt fogják mondani, hogy a versenyben ártunk a következő rabbinemzedéknek, ha ez nem lesz doktor. Ezen a bajon könnyű segíteni, még pedig úgy, hogy a kik birtokában vannak, ne használják ezt az üres címet, mert hisz gyakran nem a tudomány mérője többé, hanem pávatoll. Ha a magyar rendek a szabadságharc évében le tudtak mondani kiváltságaikról, úgy mi is könnyű szívvél meg tudnók hozni azt a csekély áldozatot, hogy nem rakjuk nevünk elé a doktor címet.

Van még néhány jámbor kívánságom, de azokat majd máskor vetem papírra, még abban az esetben is, ha az itt kifejezett óhajtások sorsa nem a teljesülés lenne, hanem az, hogy rabbiképzőnk vezérlő-bizottsága céltalanoknak, kivihetetleneknek tartaná, vagy megmosolyogná azokat.

Keszthely.

*

Büchler Sándor.

T. munkatársunk fejtegetései kétség kívül élénk eszmecserét fognak megindítani. Hiszen a gondolatok, a melyeket megpendített, a kérdések, melyeket érintett, szoros kapcsolatban vannak számos komoly problémával és ha felfogásunk sokban nem egyezik is azzal, a mely indítványaiban kifejezésre jut, figyelemre méltónak ismerjük el bennök azt is, a minek helyességéhez nézetünk szerint szó fér. Ez alkalommal csak néhány pontra akarunk utalni.

Nem fogadhatjuk el azt az állítást, hogy a Rabbiképző másolata, még pedig *a magyar viszonyokba nem illő utánezata* a boroszlói szemináriumnak.

Azt hisszük, hogy tudós munkatársunk a bajt csak abban látja, hogy intézetünk szervezői és tantervének megállapítói a boroszlói mintát követték, noha nekünk nem felel meg. Mert az a körülmény, hogy egyáltalán valami mintára szabták a mi magyar zsidó theológiai főiskolánkat, szemrehányás tárgya nem lehet. Eredetiség, úgy véljük, nem kelléke oly intézetnek, mely ugyanazoknak a céloknak van szentelve, melyeknek szolgálatában egy másik jól bevált. És közbevetve meg kell állapítanunk, hogy a Rabbiképző nem is mondható a boroszlói szeminárium hű másának. De ez alárendelt jelentőségű kérdés. Mindenképpen helytelennek tartjuk azt a felfogást, hogy a tananyag kiszemelésénél mértékadó legyen az a körülmény, hogy módjában van-e a rabbinak iskolai tanulmányainak befejezése után tudományos tanulmányait folytatnia. Erre bizonyos mértékben mindenütt, még az utolsó faluban is és a legcsekélyebb segédeszközök mellett is van mód. De ez egyáltalában nem lehet szempont. Az iskola feladata azokkal a tudományos ismeretekkel látni el növendékeit, a melyekre szükségük van, hogy hivatásukat majd kellően betöltsék. A kérdés tehát az, hogy művelt, harmonikusan képzett theológus, a kinek jól megalapozott vallásos felfogással és komoly tanulmányokban kialakult világnézettel kell lelkeszi munkájához látnia, a kinek nevelői tevékenysége csak akkor lehet fogatos, ha arra kellően fel van szerelve, ellehet-e azok nélkül az ismeretek nélkül, a melyeket főiskolánk nyújt? Erre a kérdésre pedig határozott nemmel kell felelnünk. Sőt tovább megyünk. Nem is érhetjük be ezzel. A Rabbiképző nem elegendő lelkeszeink nevelésére. Igénybe kell vennünk a tudományegyetemet is számukra. Nem csak azért, mert nincs módunkban a Rabbiképző tanszékeinek számát tetszésünk szerint szaporítani, hanem mert sulyt helyezünk arra, hogy a zsidó theológia kontaktusban legyen a theológiához közel álló tudományokkal, mert szellemi ghettót nem akarunk, mert mennél szélesebb és szabadabb szemkört kívánunk theológusainak számára. Visszafejlődést látnánk abban, ha azok t. munkatársunk óhaja szerint kizárólag a szemináriumban végeznék tanulmányaikat, sőt ellenkezőleg mulhatatlanul szükségesnek tartjuk, hogy az egyetemi studium mindenkire nézve kötelező legyen.

Hogy élni akar-e a doktori címmel vagy sem, mindenkinek egyéni izlésére bizandó. A mig uj, örülünk neki mindnyájan, előbb-utóbb megunjuk, de semmiesetre sem dehonesztáló oly címet viselni, a melyet becsületes munkával szereztünk. Azonban nem a cím lényeges, hanem a tanulmányok, a melyek elnyerését megelőzik. Ezekről semmi szín alatt nem lehet lemonda-

nunk. Klastromi elzárkózottságot és dohosságot pedig épp oly károsnak tartunk ma, miként annak mondották azt két emberöltővel ezelőtt (l. *Wissenschaftliche Zeitschrift für jüdische Theologie* II, 18).

Nem fogadhatjuk el t. munkatársunk abbeli indítványát, hogy a jelenleg öt évből álló alsó tanfolyamot négy évre szállítsák alá. Ezt még akkor sem tarthatjuk kívánatosnak, ha annak tananyagát a francia és angol nyelvvel nem bővitjük is. A theologiai tárgyak tanításának már az alsó tanfolyamban kellő időt kell szentelni, ez pedig a tanulók túlterhelése nélkül nem képzelhető akkor, ha a gymnasium négy felső osztályának tananyagát négy év alatt kell elvégezniök. Inkább még a felső tanfolyam ötödik évét engedjük el különös méltánylást érdemlő esetekben, a melyeknek megállapítása természetesen a tanári karra bízandó.

Nagyon figyelemreméltónak tartjuk az egyévi gyakorlatra vonatkozó javaslatot, a melyre alkalmilag visszatérünk. A rendszeres zsidó ethika és a hitoktatás módszertana pedig már is megtalálta illő helyét (felső tanfolyam 5. év) abban az új tantervben, a melyet a vezérlő-bizottság tanügyi bizottsága a tanári karral együtt kidolgozott és a melyet a vezérlő-bizottság el is fogadott. Elárulhatjuk, hogy az új tantervben az alsó tanfolyam ötödik osztályában a zsidóság tanainak rendszeres összefoglalása is új tantárgyként foglal helyet.

Csak még a szociológia tanítására vonatkozólag néhány szót. Rendkívül érdekes és fontos tudomány, a melylyel minden modern ember szívesen foglalkozik. De úgy hisszük, hogy még nem jött meg ideje annak, hogy azt oly intézet tantervébe vegyük fel, a melynek hivatása lelkészeket nevelni. A szociológia egyes kérdéseinek alkalomszerű tárgyalását szívesen látjuk, sőt szükségesnek is tartjuk. De a szociológiának mint tudományos diszciplinának előadása nézetünk szerint még nagyon is korai volna. Ez a tudomány még nem alakult ki úgy, hogy theologiai iskola munkakörébe egykönnyen beilleszthető volna.

Ide iktatjuk még Tisza István grófnak a magyarországi református egyház utolsó egyetemes konventjén mondott nagy jelentőségű és ott fontosságukhoz mértén méltatott szavait: „A lelkészképzést két irányban kell bővíteni. Egyik a szorosán vett cura pastoralis intenzivebb felkarolása, a közvetlen, bensőbb érintkezés a hivekkel, a másik: foglalkozás a társadalmi mozgalmakkal. Nem szociológia kell ide. A szociológia nem precíz tudomány. Annyira elvont, hogy egyáltalában nem alkalmas a lelkészek felfegyverzésére. A lelkész csak dilettáns fogalmakat szerezhet a szociológiáról. Nem a szociológia, hanem a nemzetgazdaság ismeretére kell törekedni. Ezen elméleti ismeretek alapján kell, hogy a lelkész megismerkedjen a gyakorlati kérdésekkel is, melyek az alsóbb néprétegek felemelésére alkalmasak. A cura pastoralis elméleti és gyakorlati uton ismerttetendő meg a leendő lelkészekkel. Különösen tanulmányozni kell az e tekintetben igen előrehaladt külföld hasonló irányu mozgalmait. Arra való embert kell kiküldeni tanulmányutra s az illetővel

tankönyvet iratni a cura pastoralisról. Nagy súly fektetendő arra, hogy a cura pastoralis falusi viszonyait ismerjék meg a theológusok, a mi a vidéki városokban lévő theológiákon érhető el. A theologusokat el kell vinni a családokhoz, a betegekhez és később nehezebb, kényesebb feladatokkal is megbizhatók.“

A Kalla napjai.

A babiloni zsidóság ezen intézménye úgy látszik csak a talmud befejezése idején alakult ki. Régibb időben csak a sabbatta di-rigla volt divatban, melynek központja a resgeluta személye volt. Hasonló intézménnyel különben már Palesztinában is találkozunk, (Toszifta Para 6.) hol is az a nászi tiszteletére tartatott.

A Kalla, mint Serira gáon értesít, évente kétszer Adar és Elul hónapokban tartatott, mikor is Szurában egybegyültek az ország tudósai, azok is, kik a főiskolától távol laktak és akár mint magánemberek éltek, akár mint hivatásos tanítók működtek Babilonia különböző városaiban. Kora reggeltől késő estig folyt akkor a talmud tanulmányozása. A főiskola vezetői már előre kijelölték a tárgyalandó anyagot, úgy hogy mindenkinek módjában állott arra már otthonában előre készülni és így a Kalla napjaiban a tanulás már nem annyira elméleti irányban folyt, hanem inkább a gyakorlati szempontok megállapítása volt a cél. Mielőtt a tudósok elszéledtek, a főiskola vezetőinek egyike, a res kalla, kihirdette a megállapított vallásgyakorlatot, a halacha berurá-t.

Nem tudnám történetileg bebizonyítani és mégis nagyon valószínűnek tartom, hogy a róm. katolikus egyháznak ma is szokásban levő hasonló intézménye történeti összefüggésben áll a Kallá-val. Általános szokás náluk ma is, hogy minden esperesség papsága kétszer évenként, *tavaszzal és ősszel* tanácskozássra gyűj egybe, melyet *coroná*-nak neveznek, mi tudvalevőleg a *kalla* szó pontos fordítása.

A zsidóságban sem szűnt meg teljesen ezen intézmény, a későbbi korszakokban is sűrűn találkozunk a rabbik ilyen időszakai egybegyűlésével; elegendő, ha a múlt századokban Lengyelországban divatos vaad arba aracot intézményre utalok. Hazai történetünk, fájdalom, ilyen *rendszeres gyülekezete*kről nem tud és én igen nagy mértékben ennek tulajdonítom ama zürzavárokat, melyek hitközségi és hitéletünkben uralkodnak és azt is, hogy a rabbikar az őt megillető tekintélyt és befolyást felekezeti életünkben nem tudja elérni. Rabbigyűlésekkel elég gyakran találkozunk hazánkban is, de ezek a fönti intézményt pótolni és a bajokon segíteni nem tudtak soha.

Azért szükségesnek tartom, hogy a mi egyesületünk igyekezzék felekezetünknek egyelőre ugyan még nagyon fogytékos önkormányzatába illeszkedni, hogy így a két intézmény egymást erősítse és tökéletesítse. Így volt ez, mint láttuk, a múltban is, midőn a kalla a nászi, illetve a resgeluta és az

ezen hivatallal egybefüggő intézményeket erősítette, viszont maga abból meríté erőforrását.

A mai „kallá“-t én úgy képzelem, hogy akkor és ott, hol a községkerület évi közgyűlését tartja, egybegyűlnek a községkerületben működő rabbik mind, tekintet nélkül arra, hogy tagjai-e a kerületi képviselőnek vagy sem. Természetesen az volna óhajtott, hogy minden rabbi hivatalból tagja lenne annak, de addig is, míg ezt elérjük, nem kétlem, hogy minden községkerület készségesen meg fogja adni minden rabbinak a tanácskozási és indítványozási jogot. Különben is ezen ülések nyilvánosak.

Kiválóan üdvös hatást várnék attól, hogy a rabbik nem vasárnap, hanem már szombaton egybegyűlnének a közgyűlés helyén és ott a hivekkel együtt egy valóban hagyományos szellemű sabboszt ülnének meg, mely, fájdalom, a mi hitközségeink előtt lassankint egészen ismeretlenné válik.

Nem bocsájtkozom egy ilyen sabbata dirigla, a „rabbik szombat“-jának leírásába, melynek részletei különben is csak a gyakorlat alapján alakulnának ki, de mindenki könnyen elképzelheti, milyen mélységes vallásos hatást gyakorolhatnának azok a hivekre. A szombat délutánja önkénytelenül kínálkozik a talmudi előadásokra, melyeknek természetesen vissza kellene térni ősi alakjukhoz és nem a való élettől mértföldnyi távolságban eső elméleti pilpulból kellene állniok, hanem a hitélet mai fontos kérdéseinek halachikus megvitatására és megállapítására irányulniok, mint egykoron Babiloniában.

A következő nap délelőttjét — ugyancsak az ősi mintára — az adminisztratív közegek által odautalt vitás ügyek eldöntése, a hitoktatás kérdéseinek megállapítása venné igénybe és csak ezután következnek a kerületi közgyűlés.

Az egyes községkerületek által kiküldött rabbik alkotnák az országos rabbitanácsot, mely gyűléseit a községk. elnökök gyűlésével egyidőben tartaná a székvárosban.

De talán tulságosan belebocsájtkoztam a részletekbe, a mi ma legalább is korai volna. Most csak abbéli nézetemnek akartam kifejezést adni, hogy rabbi egyesületünk akkor válik majd a hazai zsidóság élő szervévé, a testületi szellem és tekintély megerősítése, valamint a hazai zsidóság vallásos élete megszilárdítása terén kifejtett működésének akkor lesz foganatja, ha a felekezeti adminisztrációba szervesen beilleszkedik.

Dr. Vajda Béla.

Krónika.

Zichy János gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter április hó 24-én Egerben tartott programbeszédében egyházi és tanügyi politikájáról és a közel jövőben megvalósítandó szándékairól fontos nyilatkozatokat tett.

A közoktatásügyi tárca terén első és főtörekvése lesz a vallásfelekezetek közt levő béke föntartása. Mindenekfölött egy nagy mulasztást akar jóvátenni: ez a katolikus autonómia létrehozása. Neki kétszeresen és száz-

szorosan komoly kötelessége, hogy a katolikusok e jogai kielégítenek. Nemcsak azért, mert a katolikusoknak joguk van hozzá, hanem mert ezzel a vallási életnek intenzivitását lehetőleg elő akarja mozdítani.

Az 1848. évi XX. t.-c.-ben lefektetett irányelvek szerint és értelmében a protestánsok érdekeiről is gondoskodni akar, épp úgy, mint minden más felekezet érdeke szívéhez lesz nőve és a pénzügyi viszonyoknak megfelelőleg az ő érdekeiket is előmozdítani kötelességének tartja. *A multkor fölvetették valahol azt a kérdést, vajjon az 1848. évi XX. t.-c. vonatkozik-e az izraelita vallásfelekezetre is. Hát ez a törvény azért nem vonatkozhat az izraelitákra, mert ők 1848-ban nem foglaltak helyet a bevett vallásfelekezetek közt. Ámde nem tekintve ezt, kétségtelen, hogy az izraeliták joggal kívánják a kormánytól való segítséget és ezt a segítséget éppen ő a legnagyobb mértékben nemcsak lehetővé akarja tenni, hanem állandóan fokozni is, sőt mi több, az országos izraelita iskola-alap fokozatos segítségét is anyagi viszonyainknak megfelelően megvalósítani óhajtja.*

Határozottan kijelenti, hogy a felekezeti iskolának barátja, mert vallás-erkölcsi nevelés nélkül a népnevelést elképzelni sem tudja. A jó felekezeti iskolákat föntartja és támogatja, előreviszi, ott azonban, ahol a felekezeti iskolák nem felelnek meg kötelezettségüknek, vagy veszedelmesek az állam jól fölfogott érdeke szempontjából, nem fog késni állami népiskolát fölállítani, mindenkor tekintetbe véve az illető vidék felekezeti viszonyait.

Az Orsz. Izraelita Tanítóegyesület Csukási Fülöp alelnök vezetésével április hó 15-én tisztelgett a miniszter előtt, a ki a küldöttségnek a következőket mondotta :

Figyelemmel hallgattam a zsidó felekezeti iskolákra vonatkozó előterjesztésüket. Én a felekezeti iskoláknak barátja vagyok és elvem, a melyet egész miniszteri működésem alatt szem előtt fogok tartani, hogy ott, ahol jó felekezeti iskola áll fenn, az államnak kötelessége ezeket az iskolákat a szükséghez képest támogatni és erősíteni. Intézkedéseimben két elv fog vezetni: a tiszta, minden befolyástól ment igazság elve és a háladatosság, a melyet az ország tanítósa iránt érzek, mert a népoktatás nemes munkáját végző tanítókat felekezeti külömbiség nélkül a legelső, legbecsesebb, legérdemesebb és legfontosabb kulturmunkát teljesítő osztálynak tekintem. Bizzanak bennem, mert existenciák megsemmisítése nem lehet célom. Itt semminemű befolyásnak nem fogok engedni, annál kevésbé, mert tanítókról van szó, a kik nemes munkájának méltánylására a hála is készlet. Megbízóiknak mondják meg, hogy legyenek türelemmel. Ha helyzetük veszedelmesebb is lenne, bizzanak bennem, intézkedéseim méltányosságában és igazságosságában.

Ezután a küldöttség Molnár Viktor államtitkár előtt tisztelgett, a ki biztosította őket, hogy ismeri a zsidó iskolák válságos helyzetét és lehetetlennek tartja, hogy a kormányzat ezeken a bajokon ne segítsen, annyival is inkább, mert köztudomásu dolog, hogy a zsidó iskolák kitünő magyar iskolák,

*

A *Dunántúli Református Egyházkerületnek* Pápán tartott közgyűlésén Tisza István gróf az 1848. évi XX. törvényeikk végrehajtása tárgyában a következő kijelentéseket tette:

Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy utolsó gyűlésünk óta egyházi közéletünkben semmi olyan esemény nem adta magát elő, a mely a kedélyeket erősebb izgalomba hozta volna és bizonyos védekezési irányban hívna fel tevékenységünket. Ennek folytán egész figyelmünket az építő munka felé fordíthatjuk. Hogy azonban ezt teljes erővel tehesük, szükséges, hogy mentől előbb megoldást nyerjen az 1848: XX. t.-c. végrehajtásával kapcsolatos azon sürgős intézkedéseknek megtétele, a melyeket részleteznem talán nem szükséges, de a melyeknek eltolása mindenesetre megzsibbasztja a mi tevékenységünket és nehezíti egyházunknak helyzetét abban, hogy a maga magasztos missziójának megfeleljen.

Az 1848. XX. t.-c. végrehajtása annyiszor volt hangoztatva, annyiszor hallottuk kvázi egymással szemben azt a két irányzatot, hogy a törvényt fokozatosan, vagy egyszerre akarjuk-e végrehajtani? Hát én óva intem a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlést, hogy az egyszerre való, végleges végrehajtás tetszetős jelszava által ne vezettesse félre magát, mert hiszen, főtiszteletű közgyűlés, semmi sem volna károsabb egyházunkra nézve, mint arra az álláspontra helyezkedni, hogy az állam akkor tesz eleget az 1848. XX. t.-c.-ben foglalt obligónak, ha egyszerre kielégíti az egyháznak kívánságait s ezzel a kérdést megoldja és azután leveszi a kezét rólunk.

Az élet fejlődik, az igények folytonosan emelkednek, az az összeg, a mely most jogos igényeink kielégítésére elég, bizonyosan nem lesz elég 10—20 év múlva. Legyünk azzal tehát tisztában, hogy a fejlődő élet igényeinek kielégítése az állammal való folytonos tárgyalásokat igényel. Hisz, hogy mást ne említsek, itt van az adócsökkentési segély. Ezelőtt 7—8 évvel gyűjtöttük az adatokat és a tényállás az, hogy ma az az összeg, melyet e célra az államtól nyertünk, nem mutatkozik elégnek. Ez csak részben tulajdonítható az akkori adatok gyarló mivoltának, nagyobb részben inkább a viszonyok megváltozásának. Mindezek azt parancsolják, főt. közgyűlés, hogy ebben a kérdésben nem a végleges megoldás álláspontjára, hanem arra kell helyezkednünk, hogy mi az állammal folytonos kontaktusban kell hogy maradjunk, hogy fejlődő igényeink fokozódó kielégítésben részesülhessenek.

Még csak egy szót. Sok jogos aggályt hallottunk kifejezni, hogy vajjon az államsegélynek mind fokozottabb igénybe vétele nem fog-e ártalmas hatást gyakorolni egyházunk beléletére; nem fogja-e leszállítani azt az erkölcsi erőt, a mely a mi egyházunk független erejében és puritanizmusában rejlik.

Főtiszt. közgyűlés! Én azt hiszem, hogy az aggály jogosult, hogy az államsegély egyházunkra átok, vagy áldás forrása lehet. De ez teljesen tőlünk függ . . .

Sorsunk a mi kezünkben van; mutassuk meg, hogy tudunk vele úgy élni, a hogy egyházunk érdeke megkivánja.

*

A *X. községkerület* március 27-én Dárdán tartotta alakuló gyűlését. *Leopold Sándor*, ki négy évtizeden át dicsőségesen töltötte be a kerület elnöki székét, megnyitotta a gyűlést. Üdvözlő szavai után *Dr. Rosenthal Tóbiás* bonyhádi főrabbit kérték fel a korelnöki tisztség elvállalására. A korelnök áhítatos fohász kapcsán méltatta az országos hirű elnök érdemeit, a kit egyértelmű lelkesedéssel újból megválasztottak a községkerület vezérének. Erre *Leopold Sándor* megtartotta székfoglalóját. Beszéde mély hatással volt a gyűlés tagjaira és vendégeire és *Dr. Flesch Ármin* mohácsi főrabbi indítványára elhatározták annak kinyomatását és szélesebb körben való terjesztését.

Az egész magyar zsidósághoz forduló intő szózatból a következőket közöljük:

Ha a hazai zsidóság még mindig zilált viszonyait tekintem, fájdalom, immár a zsoltáráköltséssel én is mondhatom: „40 éve, hogy fáradozom a nemzedékekkel és azt mondtam, téves gondolkodású nép ez, ők pedig éppen nem ismerték fel az én utjaimat.“ Az én utjaimat! Habár az azokat jelző mutatókon messze látható lángbetűkkel fel van írva: „Az igazságot és a békét szeressétek.“

Oly tévutra került a zsidóság egy része, a hol szándékosan „igazság“ helyett „hazugság“-ot, „béke“ helyett „testvérharc“-ot hirdetnek.

Avagy nem tudva hazudnak-e azok, kik bent a templomban Istennek himnuszt zengenek: „Jákob minden magzata a Te szolgálid“, „Az Örökkévaló nevét dicsőítik mindannyian“, sőt a szombat délutáni imában, magasztalva az Örökkévaló egyetlenségét, mintegy dicsekedve elmondják: „Ki hasonlít Izrael népedhez, mely egyetlenegy az egész földön!“ Alig, hogy Istenházát elhagyják, ennek ellenkezőjét vallják . . .

De nem szeretnék félreértetni. A becsületes orthodoxia képviselői előtt kalapot emelek én is. Oszlopai voltak ők minden időben Izrael szent válásának!

Különben is minden hitfelekezet tagjai között vannak egyesek, kik a vallás szabályait szigorubban, mások pedig, kik kevésbé szigoruan tartják meg, de azért ezek nem különböző hitfelekezetűek.

Akár konzervatívok, akár haladók, kell, hogy azok mind egy cél felé törekedjenek. Valamint az óra két mutatója, az egyik lassabban, a másik gyorsabban halad, de azért mindkettő egy és ugyanazon irányt követi, úgy az igazi vallásosság is, akár lassabb, akár gyorsabb léptekben, de mindig kerülve a retrográd irányt, a fanatizmust, a képmutatást és a babonát — egyenesen az igazság és béke útján halad — testvér és testvér között különbséget nem ismer . . .

Igy történt ez a hazai zsidóság kebelében is századokon keresztül mindig, míg csak rosszlelkű agitáció a szép egyetértést és összetartást minden alapos ok nélkül meg nem zavarta . . .

De azért kétségbe esni még sem szabad! Vannak bizonyos mesterséges szerek, melyek által a bimbót gyorsabb fejlődésre lehet bírni, de nem létezik olyan szer, mely által a már kinyílott virágot ismét bimbóvá lehetne változtatni . . .

Azonban van még egy nagy baj, mely előtt nem szabad szemet hunyni, mely baj inkább nem orthodox hitfeleinknél vert gyökeret. Megmondta már Mózes: „A mint Jesurun meghizik, kirug.“

Vannak hitfeleink és fájdalom, nem kevesen, kik büszkék arra, ha a társadalomban bármi csekély tiszteletbeli állást elfoglalhatnak, a hitfelekezeti ügyeivel azonban nemcsak nem törődnek, sőt egyenesen restelik zsidó voltukat.

Ha később ezek észreveszik a következményeket, bizony elmondhatják a királyi dalnokkal: „Engem megtettek a szőlők őrzőjévé, de saját szőlőmet, a *magamét* nem őriztem!“ . . .

De azért nálunk is, bármennyire elfajultak is a viszonyok és bármennyire el is harapódzott hazánkban az említett baj, mégis némi megnyugvással konstatálhatjuk: „Izrael nincs teljesen elhagyatva.“ Minden korban találkoznak hitfeleink között, kik amellet, hogy a társadalomban tekintélyes állást foglalnak el, zsidó ügyekért is lelkesedni tudnak . . .

A magam részéről mindenütt, a hol csak alkalom nyílik reá, mint eddig, úgy a jövőben is a béke érdekét szolgálni kívánom. Most is a szentirásból vett szózáttal zárom szavaimat: „Béke a távolállóknak, béke a közellevőknek! Az Örökkévaló mondja: Így fogom őt meggyógyítani!“

Adja Isten, hogy úgy legyen!

Az alakulás után a dárдай hitközségnek kifejezett köszönettel és azzal a határozattal zárult a gyűlés, hogy a politikai viszonyok kialakulása után Szekszárdon tartanak ismét tanácskozást.

*

Az Országos Izraelita Patronage Egyesület választmánya április 6-án dr. Deutsch Ernő elnökletével ülést tartott. Dr. Bartos Kálmán titkári jelentése hű rajzát adta az egyesület eddigi működésének. Hétről-hétre gyarapodik azoknak a gyermekeknek a száma, a kiket az egyesület kártékony környezetükből kiragad és tisztességes, vallásos családok gondjaira biz. A folyó ügyek során a választmány dr. Weisz Ödön indítványára kimondta, hogy a leánykereskedelem megakadályozására alakult magyar egyesület abbeli kérelmének, hogy a Patronage törekvéseit támogassa, minden erejéből és a legnagyobb készséggel fog eleget tenni. Fiókok alakultak Székesfehérvárott és Kunszentmiklóson, másutt ilyen irányu előkészületek folynak.

*

A magyarországi cionisták alapszabályaik megerősítését sürgették a miniszteriumnál. Nem kételkedünk abban, hogy azok a jelentékeny változások, melyek a hamburgi kongresszuson lezajlott események kapcsán az európai cionizmusban várhatók, el fogják oszlatni az ábrándokat és a cionista mozgalom egy nagyarányu segélyakcióvá fog fejlődni, a melytől igazán üdvös eredményeket remélhetünk.

*

Április hó 4-én avatták fel azt a nagyszerű emberbaráti intézményt, a melyet Csepeli Weisz Manfréd emelt korán elhunyt hitvesének emlékére.

A *Gyermekágyas-otthon* építési és felszerelési költségeit a nemeslelkű alapító fedezte, kezelésére a *Pesti Izr. Nőegyesület* külön szakosztályt szervezett. A szakosztály elöljárói özv. *dr. Neumann Árminné* és *Schwarz Jakabné*, helyettes elöljárói *Budai Goldberger Bertholdné* és *Dr. Pollak Rezsőné*, igazgató főorvos pedig *Dr. Temesváry Rezső* egyetemi magántanár.

Az avatás ünnepét *Dr. Neumann Árminné* beszéde nyitotta meg. *Khuen-Héderváry Károly* gróf a kormány nevében és *Dr. Vaszlievits János* alpolgármester a főváros nevében méltatta az intézmény jelentőségét és meleg köszönetükhöz annak a reménynek kifejezését kapcsolták, hogy Weisz Manfréd alkotása és az izr. nőegyesület szociális munkássága a társadalomra példaadó hatással lesz, azt hasonló alkotásokra buzdítva. Az ünnepi beszédek sorát *Dr. Temesváry Rezső* előadása rekesztette be. Az ő és a gyönyörű épület műszaki tervezőjének vághelyi *Quittner Zsigmondnak* kalauzolása mellett tekintették meg azután a megjelent kitünőségek a *Gyermekágyas-otthont*.

*

A *Magyar Tudományos Akadémia* *Dr. Goldziher Ignác* egyetemi professzort, a Rabbiképző Intézet tanárát ismét az I. osztály elnökének, *Dr. Munkácsi Bernátot* pedig, a pesti izr. hitközség tanfelügyelőjét, az Országos Hitoktatási Tanterv szerkesztőjét, rendes taggá választotta.

*

A *nagyszentmiklósi* hitközség új rabbija, *Dr. Gerstl Ignác* március 20-án foglalta el tisztségét. A Budapestről érkező rabbit a kerület határán küldöttség várta, melynek nevében *Wiener* hitközségi alelnök üdvözölte. A nagyszentmiklósi pályaudvaron a gyülekezet nevében *Popper* elnök köszöntötte a fiatal lelkipásztort, a ki hivei rokonérzésének biztató nyilatkozataitól övezve tartotta meg székfoglalóját.

Ünnepélyesen beiktatták a *sebeskellemesi* orthod. hitközség rabbiját, *Klein Sámuel*t. A beiktatás ünnepe során több hitközség volt képviselve.

*

Mély fájdalommal emlékszünk meg *Halász Nátán*, a pesti izr. polgári leányiskola nyugalmazott igazgatójának elhalálzásáról. A gondjaira bízott iskolában kifejtett áldásos tevékenységével és irodalmi munkásságával hála kötelezte felekezetünket, jellemének és szívének kiválóságai széles körnek őszinte tiszteletét és rokonérzését vívták ki számára.

Elhunyt a *temesvár-gyárvárosi* orthodox hitközség rabbija, *Löwy Joachim*. Jámbor buzgalommal töltötte be hivatását, végtisztességén hiveinek részvéte bensőségesen nyilatkozott meg.

Az Országos Rabbiegyesület rendes tagjainak sorába léptek: 141. *dr. Günsz Áron* (Temesvár), 142. *Dr. Junger Mózes* (Siklós) és 143. *Dr. Winkler Sándor* (Csabrendek).

Kérjük t. tagtársainkat, hogy a tagsági díjat *Dr. Edelstein Bertalan* egyesületi pénztárosnak (Budapest, III., Lajos u. 9. II. em. 12/a) haladéktalanul beküldeni sziveskedjenek.

Tartalom: A rabbi tevékenysége a hitközség igazgatásában. — Rabbiképzés. *Dr. Büchler Sándor*. — A Kalla rapjai. *Dr. Vajda Béla*. — Krónika.

Nyomatott a Zala Hírlapkiadó és Nyomda Részvénytársaságnál Nagykanizsán.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára